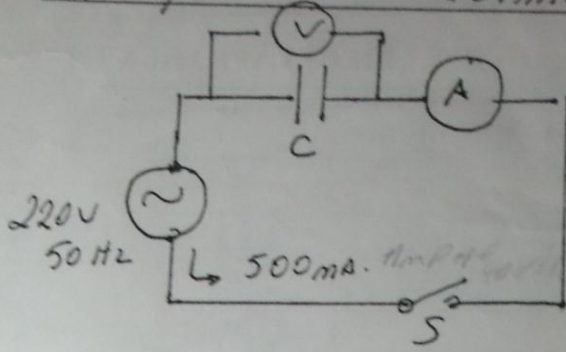

Ampermetre - Voltmetre Metodu ile Kapasite Ölçme

Kondansatörün depo edebileceği elektrik yükü miktarını o kondansatörün kapasitesi denilir. C harfi ile gösterilir. Kondansatörün elektrik akımını gösterdiği sarıya kapasitif reaktans denilir X_c ile gösterilir.

$$X_c = \frac{1}{\omega \cdot C} = \frac{1}{2\pi \cdot f \cdot C}$$

Kondansatör uçlarındaki gerilim $U_c = I_c \times X_c$ dir.

$$U_c = I_c \cdot \frac{1}{2\pi \cdot f \cdot C} \quad \text{ve}$$

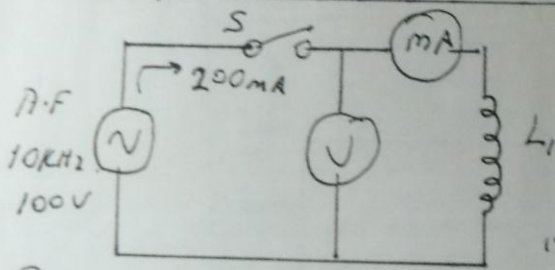
$$C = \frac{I_c}{U_c \cdot 2\pi \cdot f}$$

Devrede. ayrıca.

$$X_c = \frac{1}{2\pi \cdot f \cdot C} \quad \text{den} \quad C = \frac{1}{2\pi \cdot f \cdot X_c} \quad \text{den} \quad \text{bulunabilir.}$$

Şekildeki devrede: $C = \frac{I_c}{U_c \cdot 2\pi \cdot f} = \frac{0,5}{220 \cdot 2 \cdot 3,14 \cdot 50} = \frac{0,5}{69080} = 0,0000072 \text{ F.} = 7,2 \mu\text{F}$

Ampermetre - Voltmetre Metodu ile Endüktans Ölçme

Bobinler devrede manyetik alan şeklinde enerji depolayan elementlerdir. Bobinin devredeki akım değişikliğine karşı koyma özelliğine ENDÜKTANS denilir. Endüktans "L" ile gösterilir Birimi Henry (H) dir.

Bobinin A-C akımındaki direncine Endüktif reaktans denilir X_L ile gösterilir.

$$X_L = \omega \cdot L = 2\pi \cdot f \cdot L \quad \text{dir.}$$

$$U_L = I_L \cdot X_L$$

$$U_L = I_L \times 2\pi \cdot f \cdot L \quad \text{buradan}$$

$$L = \frac{U_L}{I_L \times 2\pi \cdot f}$$

Şekildeki devrede.

$$L = \frac{100}{0,2 \times 2 \cdot 3,14 \times 10 \cdot 10} = \frac{100}{12560} = 0,0079617 \text{ H} = 7,961,7 \mu\text{H.}$$

KONU : Ampermetre - Voltmetre metoduyla güç ölçme

Kavramlar :

- 1- Güç birimi Watt dir.
- 2- Birim zamanda yapılan işe güç denir.

Temel Bilgiler :

Birim zamanda yapılan işe güç denir. Güç birimi Watt dir. Enerji ise iş yapabilme kabiliyetidir. Birimi joule dir. Enerji ile güç arasında şu bağıntı kurulabilir.

$$\text{Güç} = \text{Enerji/zaman} \quad P = W/t \text{ (Watt)}$$

Örnek :

5 sn de 100 joule enerji harcayan alıcının gücünü bulalım.

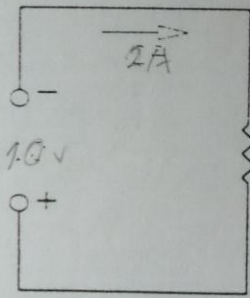
$$P = W/t = 100/5 = 20 \text{ W}$$

Elektrik devrelerindeki dirençlerden akım geçerse güç harcarlar. Bu güç miktarı geçen akımın karesi ve dirençle doğru orantılıdır. Formülle ifade edersek,

$P = I^2 \times R$ dir. Bu formül $P = I \times (I \times R) = I \times V$ ise $P = I \times V$ şekline dönüşür veya

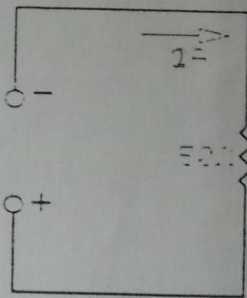
$P = I \times V$ formülünde $I = V/R$ olduğundan

$$P = \frac{V \times V}{R} = \frac{V^2}{R} \text{ olarak ifade edilir.}$$

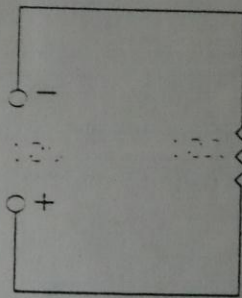
(a)

Gerilim ve akım
bilindiğinden
 $P = V \times I$

(b)

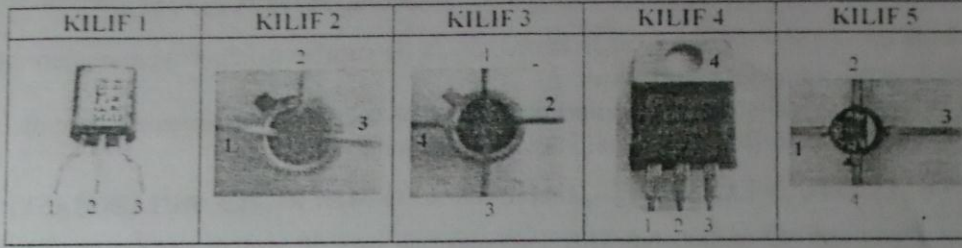
Akım ve direnç
bilindiğinden
 $P = I^2 \times R$

(c)

Gerilim ve direnç
bilindiğinden.
 $P = \frac{V^2}{R}$

FET VE MOSFET KATALOĞU

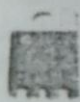

	ADI	TİPİ	KILIF	AYAK
FET	BF245A	N-KANAL	KILIF 1	A
	BF246	N-KANAL	KILIF 1	B
	2N4416	N-KANAL	KILIF 3	F
	2N5461	P-KANAL	KILIF 1	C
	2N4393	N-KANAL	KILIF 2	C
MOSFET	BF961	N-KANAL	KILIF 5	D
	IRF 540	N-KANAL	KILIF 4	E
	IRF 630	N-KANAL	KILIF 4	E
	2N 7000	N-KANAL	KILIF 1	B
	3N163	P-KANAL	KILIF 3	F

	1	2	3	4
A	G	S	D	-
B	S	G	D	-
C	S	D	G	-
D	G ₁	G ₂	D	S
E	G	D	S	D
F	S	D	G	Gövde

TRİSTÖR KATALOĞU

TRİSTÖR	V _{max.} (Volt)	I _{max.} (A)	KILIF	max.kılıf ısıstı (°C)	V _{geyt.} (Volt)	I _{geyt.} (mA)
K A G TO220	BT151	800	12	TO220	80	1.2
	TIC106D	400	3.2	TO220	80	1.2
	TIC106M	600	3.2	TO220	80	1.2
	1YN608	600	5	TO220	105	1.5
	25TTS12	1200	16	TO220	90	1
G A K TO92	TICP106D	400	2	TO92	85	1
	TICP106M	600	2	TO92	85	1
	2N5060	30	0.8	TO92	125	0.8
	2N5061	60	0.8	TO92	125	0.8
K G A TO5	BT149B	200	0.5	TO5	55	0.8
	BT149G	600	0.5	TO5	55	0.8

TRİYAK KATALOĞU

Triyak	V _{max.} (Volt)	I _{max.} (A)	KILIF	V _{Geyt.} (V)
A ₁ A ₂ G TO220	BT136-600	600	4	TO220
	BT139-600	600	15	TO220
	BTA140-500	500	25	TO220
	BTA140-800	800	25	TO220
	TIC206M	600	4	TO220
	TIC216M	600	6	TO220
	TIC226M	600	8	TO220
	TIC236M	600	12	TO220
	TIC246M	600	16	TO220
A ₁ A ₂ G TO92	TICP206D	400	1.5	TO92
	TICP206M	600	1.5	TO92

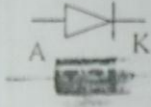
ÜNİTE 3

YARI İLETKEN UYGULAMALARI

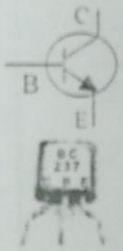
Bu ünite de transistör, UJT, PUT, neon lamba, diyak ile yapılan osilatör uygulamaları incelenmekte ve bunlarla ilgili çeşitli deneyler yapılmaktadır.

Ayrıca tristörlerin çalıştırılıp - durdurulması yöntemleri, tristör tetikleme yöntemleri, triyak'ın tetiklenme yöntemleri ve bunlarla ilgili çeşitli devreler incelenmektedir.

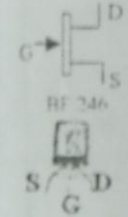
YARI İLETKEN ELEMAN UÇLARININ AVO METRE İLE BULUNMASI

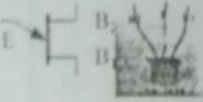
Diyot : AVO metre ohmmetre kademesinde veya diyot konumunda iken ölçüm yapılır. Ölçü aletinin uçları diyodun iki ucuna ayrı olarak tutulur, ölçü aletinin değer gösterip göstermediğine bakılır. Uçlar yer değiştirilir, işlem tekrarlanır. İşlemlerden birinde ölçü aleti değer gösterir, diğerinde göstermez. Değer gösterdiği durumda artı probun bulunduğu uç anot; eksi probun bulunduğu uç katottur. Dijital ölçü aletiyle diyot kademesinde ölçüm yapıldığında okunan değer, diyodun eşik gerilimidir. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 2/1)

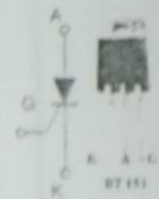
Transistör : Analog ölçü aleti X1 (çarpı 1) kademesine veya dijital ölçü aleti diyot kademesine alınır. Problardan birisi beyze (bilinmiyorsa herhangi birisi beyz kabul edilerek deneme yanılma yolu ile belirlenir.) diğeri sırayla emiter ve kolektöre değdirilir. Ölçü aletinin değer gösterip göstermediğine bakılır. Uçlar değiştirilip işlem tekrar edilir. Transistör sağlama işlemlerden birinde problardan birisi beyzde iken diğeri emiter ve kolektöre değdirildiğinde değer okunur. Diğeri işlemde değer okunmaz. Değer okunduğunda beyzdeki uç artı ise transistörün tipi NPN, eksi ise PNP'dir. Transistörün emiter ve kolektör arası her iki yönde de değer göstermez. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 2/2)

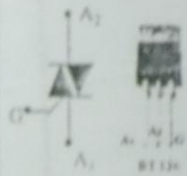
FET ve MOSFET : FET ve Depletion MOSFET'in çalışma prensibi ve ölçümleri aynıdır. Gate ucu boşta iken D-S arası iletken, yani normal transistör gibi ölçülürken C-E arası kısadevre olmuş gibidir. Depletion MOSFET'in D-S arası direnci FET'in D-S arası direncinden büyüktür. Enhancement tip MOSFET'in gate ucu boşta iken D-S arasından akım geçmez, yalıtkandır. Ölçümü normal transistör gibidir. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 2/3)

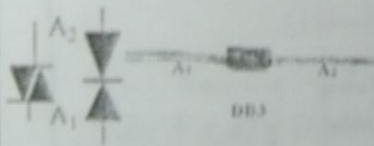
UJT : UJT'nin B₁ ve B₂ arası her iki yönde 5 - 10 K arasında direnç gösterir, E - B₁ arası ve E - B₂ arası tek yönlü direnç gösterir. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 6/1)

Tristör : Anot - katot arası iki yönlü çok yüksek direnç gösterir. (Yani ölçü aletinin ibresi sapmaz, değer göstermez). Yine aynı şekilde A - G arası iki yönlü direnç değeri göstermez. Sadece K - G arası tek yönlü küçük direnç gösterir. K - G arası küçük direnç gösterdiği anda katotta bulunan uç ölçü aletinin eksi ucudur. Artı ucun bulunduğu uç geýt, diğeri uç anottur. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 6/3)

Triyak : Triyak ölçümünde Analog ölçü aleti kullanılması tercih edilir. Ölçüm sırasında A₂ - A₁ arası iki yönlü çok yüksek direnç gösterir (ya da ölçü aletinin ibresi sapmaz). A₁ ile G arası ise iki yönlü düşük direnç gösterir. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 6/5)

Diyak : Ölçü aleti ohm kademesine (veya diyot kademesine) alınır. Ölçü aletinin probları diyak uçlarına değdirilir. Bu durumda yüksek direnç görülür. Yani ölçü aleti değer göstermez. Uçlar değiştirildiğinde aynı durum oluşur. (Bkz. Elektronik kısmı temrin 6/7)

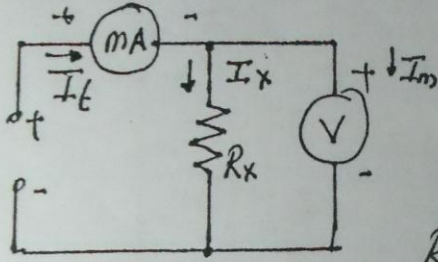
Ampermetre - Voltmetre Yardımı ile Direnç Ölçme

Bilinmeyen (R_x) direncinin değeri, ampermetre ve voltmetre kullanılarak elde edilen sonuçlar Ohm kanunundan faydalanılarak bulunur.

$$R_x = \frac{E}{I} \text{ ifadesinde yerine konularak direnç hesabı yapılır.}$$

a) Önce Bağlama (Küçük Direnç Ölçme) Metodu:

Ampermetre devrede voltmetreden önce bağlanmışsa "Önce Bağlama" metodu denilir.

Ölçülecek direnç değeri $R_x = \frac{V_m}{I_x}$ dir.

$$I_T = I_x + I_m \text{ dir}$$

$$I_x = I_T - I_m \text{ formülde yerine konulursa;}$$

$$R_x = \frac{V_m}{I_T - I_m} \text{ olur.}$$

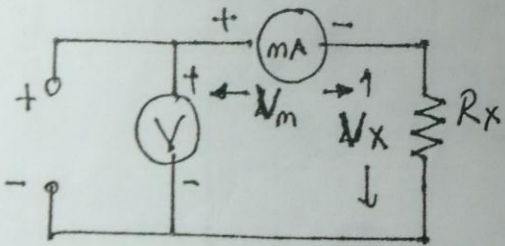
$$I_m = \frac{V_m}{R_m} \text{ olduğundan}$$

$$R_x = \frac{V_m}{I_T - \frac{V_m}{R_m}} \text{ olur.}$$

Ölçülen direnç (R_x) Voltmetre direncinin yanında çok küçükse, hatasız küçük olacağından, ölçü aletinden geçen akım ihmal edilerek $R_x = \frac{V}{I_T}$ den hesaplanır.

b) Sonra Bağlama (Büyük Direnç Ölçme) Metodu:

Devrede Ampermetre, Voltmetreden sonra bağlanmışsa "Sonra Bağlama" metodu denilir.

Ölçülecek direnç değeri $R_x = \frac{V_x}{I}$ dir

$$V = V_m + V_x \text{ dir}$$

$$V_x = V - V_m \text{ olur. Bağlantıda yerine}$$

konulursa; $R_x = \frac{V - V_m}{I}$ olur.

Ayrıca $V_m = I \times R_m$ olduğundan $R_x = \frac{V - (I \times R_m)}{I}$ olur.

Ölçülecek direnç değeri R_x , Ampermetre direnci (R_m)'ye göre büyükse, doğrudan $R_x = \frac{V}{I}$ olarak hesaplanır.